

DEMOKRACIJA

Leto II. - Štev. 29

Gorica - Trst, 16. julija 1948

Izhaja vsak petek

Uredništvo in uprava:
Gorica - Riva Piazzutta 18
Cena: Posamezna šteč. L. 15.—
Naročnina: Mesečna L. 65.—
Za inozemstvo mesečno L. 95.—
Pošt. ček. rač. št. 9-18127

Naše merilo

Ko je pred tedni nepričakovano udarila v svet novica o komunistični obsodbi Titovega režima, so se mnogi rado vedno vprašali, kaj bo napravila Slovenska demokratska zveza. Med radovednejši je bilo tudi italijansko časopisje, italijanska javnost in mnogi naši politični nasprotniki ter prijatelji. Vsaka, tudi preko tretjih oseb prinesena vest, se je tehtala na svoj način in zabavno je bilo poslušati vsa lahkoverna in uganjarska premlevanja.

Toda izšla je naslednja številka »Demokracije«, vršilo se je prvo javno zborovanje v Mavhunjah in odgovor, ki ga je dala Slovenska demokratska zveza, je bil tak, kot drugačen ni mogel biti.

Za na prvenstveno mednarodni politiki interesirane velesile je med vsemi vprašanji, ki se tičejo sedanjega režima v Jugoslaviji, najvažnejše to, ali je ta režim povezan in naslonjen na Sovjetsko zvezo ali ne. Razkol, do katerega je vsaj javno prišlo na tako oster način, odpira celo vrsto novih možnosti. Med njimi je najvidnejša ta, da bi se morala posrečilo pomakniti mejo sovjetskega vplivnosti nega področja z Jadrana vse tja do madžarsko-romunske meje. Prilika je tako vabljiva, da bi bili nerealni, ako ne bi računali z možnostjo, da so prizadele velesile, za dosega tega smotra nabitro pripravljene žrtvovati, vsaj začasno, marsikaj od onih svetlih moralnih in političnih načel, ki jih sicer tako vneto proglašajo. Primer španskega generala Franca je v tem pogledu lahko vsestransko poučen.

Drugača pa je stvar za slovensko demokratično javnost. Ta javnost, med katero spadamo tudi mi, ni obsojala Titovega režima radi tega, ker je bil naslonjen na Sovjetsko zvezo. Za nas je njegova zunanje-politična usmerjenost drugorazrednega pomena in prihaja v poštev edino v kolikor določa morda njegovo notranje-politično obliko. Slovenska demokratična javnost in slovenski narod obsojata namreč Titov režim radi totalitarističnega načina vladavine in žalostnega življenja, katerega je vsilil slovenskemu in drugim jugoslovanskim narodom. Mi nismo z njimi zvezani samo s slučajnimi interesi, temveč po krvi in njihova bol je radi tega naša bol.

Zato je naše gledanje in merilo bistveno različno od onega, s katerim gleda na položaj jugoslovanskega režima mednarodna politika. Medtem ko se tuje sile ozirajo v glavnem na to, kako se bo usmerila Jugoslavija kot celota in komu bo aktivno ali pasivno pomagala pri uresničevanju njegovih zunanje-političnih interesov, so slovenski demokrati prvenstveno zaskrbljeni nad tem, kako živi, kako bo živel in ali je zadovoljen in srečen narod, ki mu je Jugoslavija domovina. Medtem ko je nam za presojo režima glavno vprašanje dobrobit jugoslovanskih narodov na njihovem matičnem ozemlju, je za vse druge glavno to, kam in kako se bo zunanje-politično nagnil Titov režim.

To naše gledanje nima samo moralnih in čustvenih osnov. Povojna leta so nam dovolj jasno pokazala, kako

Slovinci in Italijani

Politične smernice za sožitje med narodov se ne postavljajo od danes do jutri, ampak za stoletja vnaprej. Italija in Jugoslavija, Italijani in Jugoslovani (Slovenci, Hrvati in Srbi) tvorijo nujen državno-političen problem, preko katerega ne more noben pravi rodoljub, noben realen državnik — bodisi Italijan ali Jugoslovani.

Ali je mogoče trajno mirno sožitje med demokratično nekomunistično Italijo in demokratično nekomunistično federativno Jugoslavijo? Današnji komunistični režim v Jugoslaviji je namreč le prehodni pojav.

Dva sosedna naroda moreta živeti ali v lojalnem prijateljstvu, odnosno vsaj znosnem sosesstvu, ali pa v večni, nestrpni napetosti, zavisti in nezaupanju. Ako sta drug drugemu na poti, ako se njih življenjski interesi križajo, ako se njih življenjska prostora sečeta, je nemogoče trajno, mirno sožitje, kot dveh neodvisnih, samostojnih suverenih narodov. V tem primeru je samo ena alternativa: ali drug drugega podjarmi in nadvlada, ali pa se pobotata in se delno ali popolno odvesta lastni suverenosti in se združita v novo državno in gospodarsko enoto (Združene severoameriške države, Južno afriška unija).

Italijanski življenjski prostor se bistveno ne križa z jugoslovanskim. Prvi obsega apeninski polotok, sredozemski bazen in severno Afriko. Jugoslovanski življenjski prostor gre od Visokih Tur in južne Ogrske nižine preko vzhodnega dela Julijskih Alp in Balkana do Egejskega in Jadranskega morja. Ta dva prostora ne segata drug v drugega, kakor samo v Julijski krajini in na severnem Jadrani. Slovenski interesi ne silijo v furlansko nižino, kakor ne segajo prostorno in gospodarsko italijanski interesi preko Jadrana.

Stična točka obeh prostorov, ki je ob enem stična med Slovani in Romani, je Julijska krajina. V vzhodnem delu te Krajine žive Slovenci, odnosno Hrvati v Istri, pomešani s Furlani in Italijani. Toda Julijska krajina je v primeri z obema življenjskima prostoroma, vzhodnim jugoslovanskim in zapadnim italijanskim, tako edinstvena, sama zase od narave ustvarjena in

velik vpliv ima režim domače države na življenje in usodo onih delov naroda, ki so kot manjšine ostali v inozemstvu. Ista leta so nam pa tudi pokazala, kako globoko se lahko prevara narod, ki je radi vsestranskega prigovarjanja in propagande vseh naših zaveznikov sprejel jarem, katerega se danes po grenkih izkustvih ne more več sam rešiti. Svojih lastnih interesov ne smemo nikdar istovetiti z interesi tujcev, pa naj bodo ti tujci naši še tako veliki prijatelji!

Zaradi tega so lahko dali slovenski demokrati en sam nedvoumen in popolnoma sturen odgovor. V trenutku splošnih dvomov in zmede so jasno izrekli svojo besedo. Ker nameravajo ostati zvesti svojemu programu, ki je isto-

skezi stoletja izoblikovana, da spada k vsemu svojemu srednjeevropskemu zaledju, kateremu služi kot vrata v svet skozi tržaško pristanišče. In ravno zato, ker ne spadata Julijska krajina in Trst v italijanski ekonomski prostor, ker ima Italija v izobilju kraškega sveta in morskih luk, je mogoč prijateljski sporazum glede Julijske krajine. Samostojnim Svobodnim tržaškim ozemljem je bila pokazana pot in storjen prvi korak do takega sporazuma, ki naj bi imel za predmet Julijsko krajino in tako za vedno izločen edini sporni kamen med obema državama.

Izvemši to sporno točko, ki je zlasti za Italijo bolj sentimentalnega kot stvarnega pomena in ki se radi višjih interesov lahko izloči iz italijanskega in jugoslov. življenjskega prostora s tem, da se spoji s Trstom in samostojno svobodno ozemlje v korist medsebojnega pomirjenja in svetovnega miru, ni med Italijo in Jugoslavijo drugih ovir trajnega in odkritosrčnega sporazuma. Ako bi bile Fran-

Občinske volitve

Za nedeljo 5. septembra t. l. so razpisane občinske volitve v vsej goriski pokrajini. Gorica bo volila 40 občinskih svetovalcev, Dolenje 15, Fara 15, Foljan 15, Gradiška 20, Gradež 20, Marjan 15, Ronki 20, Škocian ob Soči 20. Sv. Peter ob Soči 15, Štaranzan 15, Turjak 15, Za Krmin. Dobrež, Kaprivo in Zagraj ni še določeno število svetovalcev toda verjetno, da jih bo imel Krmin 20, ostale tri občine pa vsaka po 15. V teh krajih se bodo vršile volitve menda šele potem, ko bodo ustanovljene slovenske občine.

Za Gorico bo veljal proporcionalni volilni sistem, za ostale občine pa večinski. To pomeni, da bodo v Gorici izvoljeni tisti, ki bodo dobili zadostno število glasov, v ostalih občinah, pa bo dobila štiri petine svetovalcev tista lista, ki bo dobila največ glasov, vse ostale liste si bodo delile pa preostalo petino mest.

Lista mora imeti svoj zunanji znak in mora biti predložena občinskemu tajniku najkasneje opoldne tridesete-

cija in Nemčija tako rešili problem Alzacije in Lorene, koliko gorja bi bilo prihranjenega njima samima in vsemu svetu.

Obe državi, Italija in Jugoslavija, se kot gospodarski enoti ekonomsko izpopolnjujeta. Ako ni prišel ta gospodarski čimtelj do praktičnega izraza med obema vojnima (1918 - 1941), je bil kriv fašizem s svojo imperialistično ekspanzivnostjo in slepo avtarkično gospodarsko politiko. Zraven pa je z megalomanskim poskusom političnega enotanja Slovencev in Hrvatov v Julijski krajini, vzbujal med Jugoslovani od 1922, naprej skrajno nezaupanje in odpor, ki je pogljal to mlado državo v nasprotni tabor. To so bile težke zablode fašizma. Danes pa je Italija demokratska država, ki si je — upajmo — nabrala dobrih naukov iz fašistične šole in od fašističnega eksperimenta. Zato je pričakovati, da ne bo gradila svojih odnosov do sosednih Slovencev, Hrvatov in Srbov na krive temelje in premise, kakor je delal fašizem.

ga dne pred 5. septembrom. Lista se mora predložiti z overjenim podpisom 200 volivcev v občini, ki imajo nad 20 tisoč prebivalcev, 100 volivcev v občini, ki jih imajo več kot 10 tisoč, 50 volivcev v občini z nad 5 tisoč prebivalci, 30 v občini nad 2 tisoč prebivalcev in 10 v občini pod dva tisoč prebivalcev. V občini pod 30 tisoč prebivalcev ne sme nobena lista imeti manj kot eno petino in več kot štiri petine kandidatov. V Gorici pa lahko postavi vsaka lista vseh 40 kandidatov ne pa manj kot eno petino, in tu bodo izvoljeni tisti kandidati, ki bodo dobili zadostno število glasov.

Slovinci, pripravite se na občinske volitve. Izberite take svetovalce, ki bodo res nepriestransko delali za javni blagor in za naše slovenske zadeve, kajti kmalu bo vlada izdala zakon o zaščiti naših pravic in bo treba zlasti v občinskih odborih nastopiti energično za pravilno, pravično in točno spoštovanje naših zahtev. Kakor slišimo, bo Slovenska demokratska zveza pri volitvah nastopila.

našega naroda, ne pa mednarodno-politični položaj, glavni smoter in glavno merilo.

Želimo, da bi ob teh dogodkih tudi še preostali naši tujkajšnji sonarodnjaki odprli oči in se otresli vpliva, ki jim onemogoča, da bi svobodno in brez predsodkov zrl v svojo in svojega naroda bodočnost. V našem primeru so lahko spoznali kako ravna in kako lahko je odločitev ljudem, ki so jim glavno načelo. To naj primerjajo z zmedo, ki je nastopila v praktično breznačelnem, koritarsko in stremuško degeneriranem komunističnem taboru, čim je izgubila čarobno moč pulca, ki jih je držala v strahu. Potem jim izbira ne more biti težka. Pridružili se bodo svobodnim ljudem.

v svojem slepem šovinizmu in da ne bo nasedala ljudem, ki so miselno še vedno sužnji fašistične miselnosti.

Vsi predpogoji so dani za dolgotrajen, vsestranski sporazum med demokratičnimi Italijani in demokratičnimi Slovenci in Jugoslovani.

Prišel bo čas, ko bo komunizem šel za fašizmom in Hitlerizmom. Takrat ne bo več Italija »benjamin« zapadnega sveta. Začela bo znova čutili pritisk na svoja morja in stare rivalnosti bodo oživele. Sredozemlje je italijanski življenjski prostor, kamor ne segajo jugoslovanski interesi, pač pa segajo interesi vseh zapadnih držav. Takrat bo demokratične vlade vzpostavljene tudi v ostalih slovenskih državah. In kaj bi tedaj pomenilo za Italijo iskreno prijateljstvo s svojimi vzhodnimi sosedi?

Politike med dvema sosednjima narodom ne sme delati in voditi ulica, ampak najtrenejši sinovi in državniki naroda. To ni politika sentimentalnosti hipnega razpoloženja, ampak globokega, stvarnega razglabljanja. To ne sme biti politika dneva, ampak politika generacij in stoletij.

Taka bi morala biti politika med Italijani in Slovenci ter Jugoslovani, kajti višji interesi jih ne razdvajajo, ampak združujejo. Ali se je treba sklicevati za dokaz na Mazzinija, Cavourja, Bissolattija ali Salveminija? Ali ni prišel končno tudi grof Sforza do spoznanja, da se morata Apeninski in Balkanski polotok nasloniti drug na drugega, da zajezita nemški »Drang« na jug?

Pri teh mislih nam pa stopi pred oči ona kratkovidna gonja, ki so jo nekatere periferične glave, nesposobne, da bi pojmile visoki pomen dolgotrajnega sporazuma med italijanskim in jugoslovanskim svetom, pričele po treh letih zopet voditi proti slovenskemu življu na Goriškem in celo v Trstu. »Slovenska ljudska nevarnost« je parola, s katero se hoče ščititi italijansko ljudstvo.

Te nevarnosti pa ni in je nikoli ni bilo. Eden in pol milijonski slovenski narod naj bi ogrožal pozicije in narodno posest 46 milijonskega italijanskega naroda? Kakšen nesmišelj! In vendar odrekajo pod pretvezo slovenske narodnosti lokalni činitelji Slovincem najelementarnejše jezikovne in narodne pravice. Brezposlennen slovenski napis, nova slovenska obrt, slovenski delavec, ki prosi delavsko knjižico, da si zasluži skorjo kruha, Slovenec, ki prosi za stalno bivališče, vse to se proglasa za slovensko nevarnost. In pod silo tajnih navodil se odrekajo Slovincem pravice, ki jih niti fašizem ni odrekal. S tem se ne ustvarja ozračja za italijansko - slovenski, odnosno jugoslovanski sporazum. A prepričani smo, da odgovorni merodajni italijanski faktorji ne bodo nasedali lokalnim prenapetostem. Problem italijansko - slovenskega, odnosno jugoslovanskega zbližanja in dolgotrajnega sporazuma je za oba naroda tako dalekosežen, da bi morali odgovorni italijanski krogi nastopiti proti kratenju narodnih in človečanskih pravic Slovencev, kar bi bilo v obraz demokratičnemu načelom, ki morajo biti podlaga Italije in Jugoslavije ter nove Evrope.

Dr. Jos. Agnello

Od srede do srede

8. JULIJA: Pri nizozemskih volitvah so izgubili komunisti mnogo glasov, ki so prišli v prid zmernim in celo desničarskim strankam. — Na čkoslovskem bodo izvršili temeljito »reorganizacijo« v telovadni organizaciji »Sokole« zaradi političnih manifestacij proti komunističnemu režimu ob priliki sokolskega festiva. — Zaradi sovjetske blokade Berlina je tam nastalo pomanjkanje živil in kuriva. Zahodni zavezniki so zato začeli dovajati vse potrebno po zraku in mečejo iz letal celo premog za pogon električnih central. — Komunistični teror na malajskem polotoku se širi, vsled tega so bili Angličji prisiljeni nastopiti z letali proti komunističnim tolpom. — V Trst je prispel namestnik ameriškega vojnega ministra Draper. V Pariz pa je prispel angleški maršal Montgomery. — Avstralija je sporočila, da bo zaprosila USA za potrebne ladje za prevoz 200.000 beguncev. — Kominform je ponovno napadel Tita in njegove oprčnike. — Delegati mednarodne konference za delo so sprejeli načelo: za enako delo — enako plačo, in sicer po vsem svetu. — V Tirano je prispela sovjetska vojaška delegacija.

9. JULIJA: V Palestini so se spet pričele sovražnosti. — Zahodni zavezniki so ustavili vse reparacije Sovjetski zvezi iz zahodnih področij, dokler Sovjeti ne dovolijo obnovitve prometa. — Na Madžarskem so začeli preganjati komuniste, ki so se izrekli proti Kominformu in za Tita. — V Pragi in drugod na čkoslovskem poročajo o številnih aretacijah Sokolov in dijakov, ki jih dolžijo, da so na sokolskem zletu manifestirali za Masaryka. Beneša in zahodne zaveznike. — Titov poslanik v USA je nepričakovano zaprosil za sprejem pri podtajniku ameriškega zunanjega ministra Lovetta. — Američani so poslali v Sredozemlje letalonosilko »Coral Sea«, ki jo spremljajo druge težke enote vojnega brodomstva. — 15 jugoslovanskih strokovnjakov se je smrtno »ponesrečilo«, ko so se vračali iz Albanije. Iz Albanije prihajajo vedno nova poročila o preganjanju Titovcev, ki so se izrekli proti Kominformu. — Mala skupščina Združenih narodov je sprejela resolucijo, ki zahteva ukinitve »veta« velesil. — Ameriški zunanji minister Marshall je na novo poudaril, da zahodni zavezniki ne bodo zapustili Berlina.

10. JULIJA: Britanski maršal Montgomery je v svojem govoru v Parizu dejal, da sta Anglija in Francija stebra svobode v Evropi. Svoboda, pravica in mir so spet ogroženi. Nekateri postavljajo mir na prvo mesto, to pa je neuporabno. Svoboda in pravica sta še važnejši dobrini in zato smo spet pripravljeni na borbo. — Na Madžarskem so začeli preganjati poslušalce tujih radijskih postaj. USA so proti temu protestirale in pravijo v svoji noti, da je to tipičen primer fašistične in komunistične diktature. — Winston Churchill je dejal, da je na najvišjem mestu v Kremlju izbruhnil resen spor, katerega odmev so znani dogodki v zvezi z obsodbo jugoslovanske komunistične partije s strani Kominforma. — Odbor ameriške delavske zveze je zahteval od Združenih narodov, naj izvede preiskavo o razmerah na Poljskem, v Jugoslaviji in drugih satelitskih državah, kjer komunistične oblasti preganjajo delavske sindikate in zapirajo delavske vo-

Od srede
do srede

ditelje, ki se nočejo kratkoma podvreči komunističnim ukazom — Sklicali so konferenco 330 škofov iz vsega sveta, ki bodo razpravljali v Londonu o možnosti duhovne zveze med katoliško in protestantsko cerkvijo.

11. JULIJA: Češki komunistični list »Rude Pravo« poziva jugoslovanske komuniste na upor proti sedanemu režimu v Jugoslaviji. — Ameriška mornarica v Sredozemlju je že delj časa v stalnem pripravnem stanju. — Predsednik mednarodne kmetijske zveze Mikolajczyk je prišel v Rim, kjer bo sprejet od svetega očeta. — Na Madžarskem so komunistične oblasti aretirale več voditeljev Katoliške akcije. — Maršal Montgomery je odpotoval iz Pariza na Dunaj in Koroško, da pregleda tamošnje britanske čete. — V Palestini se boji med Židi in Arabci nadaljujejo na vseh bojiščih. — Egiptovska letala so bombardirala Tel Aviv. — Kitajska komunistična partija se je pridružila obsodbi Titovega režima, ki jo je izrekel Kominform. — Londonski časopisi pišejo, da utegne biti vzrok Titovega izobčenja v tem, ker se je »legendarni heroj« Tito bavil z mislijo, da bi nasledil ali celo izpodrinil očeta narodov Stalina. — V Zagrebu so začeli z velikanskim procesom proti številnim beguncem, ki so se vrnili v domovino z namenom, da se bore proti Titovemu režimu. Ker je med temi begunci mnogo ustašev, jim obtožnica očita predvsem stare grehe iz časov Nezavisne države Hrvatske. — Komunistični listi vsevpriprek po Evropi stopnjujejo svojo gonjo proti Titovemu režimu in javno perejo umazano komunistično perilo. — Izvršni odbor češkoslovaške komunistične partije je odredil veliko čistko, ki naj izloči iz partije vse nezanesljive elemente (in teh ni malo), ki so se vrnili v stranko.

12. JULIJA: Glavni tajnik francoske socialistične stranke Mollet je poudaril: »Komunistična partija skuša izrabiti nezadovoljstvo delavcev ne za to, da bi pomagala delavcem v njihovem težavnem položaju, temveč le zato, da pomaga namenom in politiki Sovjetske zveze.« Dodal je: »Pravi protikomunisti danes nismo toliko mi, temveč Stalinisti, ki s svojimi napakami najbolj uspešno rušijo komunistično solidarnost po vsem svetu.« — Američani so poslali v Evropo prvo večjo skupino letal na reakcijski pogon. — Velika Britanija pripravlja znatna ojačenja čet za Nemčijo. — Američani nameravajo iz Berlina evakuirati otroke, starčke in bolnike.

13. JULIJA: Varnostni svet naj bi po predlogu grofa Bernadotta izdal ukaz Arabcem in Židom, naj takoj prenehajo s svojo vražnostjo. Če to ne bo zaleгло, bo Varnostni svet imel dolžnost odrediti kazenske sankcije. Nihče pa seveda ne more povedati, kako. — Zahodni zavezniki nadalje ojačujejo zračno brodovje, ki prevaža hrano Berlinčanom. — Nemški komunistični listi v Berlinu se pritožujejo, češ, da je zavezniška pomoč berlinskemu prebivalstvu, ki ga hočejo Sovjeti izstradati, najbolj nesramna propaganda, ki si jo je moči misliti. — Češkoslovaški komunistični ministrski predsednik Zapotocki je ostro napadel Sokole, ker so telovadci ob mimohodu pred vladno tribuno obrnili glave vstran, da jim tako ni bilo treba pozdraviti predstavnikov novega režima. — Britanski list v Berlinu piše, da bodo morali zahodni zavezniki v slučaju, da Sovjeti ne odprejo obročja okoli Berlina, ta obroč pač razbiti. — Na velikem zagrebškem procesu obtožnica ostro napada Mačka, Vatikan, Mikolajčka, zahodne zaveznike itd., ker so baje vsi ti pomagali obtožencem pri njihovem delu za rušenje Titovega režima. — Švicarji so poslali konvoj tovornih avtomobilov poslali konvoj tovornih avtomobilov

POLITIČNI OBZORNİK

Italijanske kolonije

Štiričlanska komisija za bivše italijanske kolonije je že izdala svoje poročilo o Eritreji in o Somaliji, poročilo za Libijo pa bo kmalu pripravljeno. Komisijo sestavljajo, kot znano, predstavniki Združenih držav, Velike Britanije, Sovjetske zveze in Francije, ki so obiskali vse kolonije. Komisija je v skladu z mirovno pogodbo sestavila to svoje poročilo ter pri tem upoštevala želje prebivalcev in vprašanje varnosti. Sedaj ga bodo predložili zainteresiranim vladam. Svet zunanjih ministrov pa bo moral sprejeti odločitev do 15. septembra, t. j. v enem letu po podpisu italijanske mirovne pogodbe. Če svet zunanjih ministrov ne bo mogel doseči glede bodočnosti kolonij nikakega sporazuma, bo vprašanje prišlo pred skupščino Združenih narodov, katera ga bo obravnavala na prihodnjem sestanku, ki bo meseca septembra v Parizu.

Velika Britanija upravlja italijanske kolonije, odkar so bile zasedene v teku vojne.

Palica se je obrnila

Švicarski neodvisni tednik »Die Wochenzzeitung« razpravlja v uvodniku o Titovem izobčenju in pravi: Na Balkanu je počila bomba. Njen odmev je preglušil celo rožljanje s sabljo v Berlinu. Tito, mogočni »balkanski Goering« in krvoločni jugoslovanski diktator, je padel v nemilost pri Kominformu. Bratje, ki so sesali isto mleko kakor on, so mu sodili ter izrekli sodbo, ki je vzbudila začudenje in škripanje z zobmi.

Jugoslovanski tovariši so se uprli in se postavili v bran z odgovorom, ki je skoraj prav tako dolg kakor obtožba. Zdaj se obtožbe in zagovori menjavajo s silovitostjo, ki ne daje slutiti nič dobrega.

Ni dvoma, da je Tito bil in je stodoletni komunist. Veljal je za Stalinovega najvestejšega hlapca. Toda imel je eno hudo »napako« — mož se je v glavnem z lastno močjo in lastnim nasiljem prikopal do svojega sedanjega mesta. Seveda je pri tem užival sovjetski blagoslov. Toda uspeh mu je pustil precejšen občutek neodvisnosti.

Tako imenovani »legendarni maršal« je mislil, da lahko po lastnem premisleku gospodari s svojo čredo. Mož pozna svoje ovce in ve, da niso bili Nemci prvi, ki so si položili zob ob trdovratnost jugoslovanskega kmeta. S temi ljudmi se ni moči igrati tako, kakor bi morda to radi videli v Moskvi. Zato se obtožnica proti Titu opira zlasti na kmečko politiko jugoslovanske komunistične partije. Tito je namreč do zdaj odlagal uničenje malega kmeta in ni zasebnega kmetovanja docela nadomestil s kolektivni-

valstvo, toda na meji so sovjetske oblasti konvoj zavrnile z izjavo, da taka dobrodelnost ni na mestu! — Maršal Montgomery je imel na Dunaju dolg razgovor s poveljnikom britanskih čer na Tržaškem ozemlju generalom Aireyem.

14. JULIJA: Sestal se je varnostni svet, da preučijo palestinsko vprašanje. — Ameriška in britanska vlada sta pozvali na sodelovanje pri preskrbi berlinskega prebivalstva z živili številne prijavne letalske družbe, ki so se povabile odzvale. — V Rimu je mlad terorist izvršil atentat na voditelja italijanskih komunistov Togliattija. Rane so težke, vendar ne smrtne. — Poljska komunistična partija zahteva, naj Tito za-

mi obrati. Torej je »preslišal« važno Stalinovo zapoved. Toda legendarnemu heroju Titu je gospodarjenje vedno bolj ugaialo. Zato je odnehal v dolžni poslušnosti, ne da bi bil poskrbel za potrebno previdnost. Oprl se je na svoje bajonete ter najprej zahteval Trst. Ta njegov nacionalizem ni mogel biti prav po volji njegovemu oddaljenemu gosposdu. Zaradi tega je na mirovni konferenci v Moskvi in tudi pozneje ostal Tito brez dejanske sovjetske pomoči. To je njegovo trmo še ojačilo.

Zdaj se je pa Stalinu zadelo, da je teh neumnosti dovolj. Naročili so staremu revolucionarnemu udrihaču Zdanovu in Kominformu, naj zlomi palico nad preveč samostojnim podložnikom.

Komunistični mogočniki lahko ob vsaki priliki vsakomur nadrobe obtožbo, kolikor jih hočejo. V tem imajo dolgotrajne skušnje. Jugoslovanski komunisti zdaj na lastni koži čutijo, kaj se pravi biti izpostavljen plohi natolčevanj in obdolžitve, ki jih ni moči dokazati. Morali bi jih pobijati z nasprotnimi dokazi, katerih seveda ne bo nihče upošteval. Jugoslovanski komunisti so sami na ta način spravili rabljo v roke sto in stotisoče lastnih rojakov. Zdaj se je palica obrnila.

Ni še gotovo, ali bodo Tito in njegovi rajši objubili poboljšanje, ali pa bodo šele zdaj začeli s pravim in trmasti odporom. A naj bo tako ali drugače — sovjetsko balkansko fronto je razrvala razpoka, ki se lahko razširi v nevaren prepad.

Svobodni narodi so ta značilni dogodek razumeli pravilno. Titovo izobčenje jim je v žarki luči pokazalo, kolikšna je neodvisnost tako imenovanih »svobodnih« narodov v območju sovjetskega biča. Videli so tudi, da ni vse železno, kar zvenči. Če celo komunistični prvaki ne marajo več voljno plesati po napetu pesmi sužnjev ob Volgi, kako potem šele njihovi narodi, ki jih za zdaj še krote z nasiljem, čakajo tistega dneva, ko bodo lahko izbrali svobodo!

Stalin bi samemu sebi lagal, če misli, da je blok, ki si ga je postavil na Balkanu, odporen zoper sleherni vihar. Pri tem bloku je za opeko služil strah, za malto pa kri. In zaradi tega je že ob vetru iz hrvatskih in srbskih gor trpel več škode, kakor pa bi se dalo sklepati po njegovem mogočnem prečelju.

Truman demokratični kandidat

Ameriška demokratska stranka je v sredo 14. t. m. izvolila predsednika Trumana za svojega kandidata pri prihodnjih predsedniških volitvah, ki se bodo vršile v jeseni t. l.

pusti svoj prestol. — Sovjetska zveza je znatno povišala davke na dohodke iz poljedelstva. — Poveljnik grških komunističnih tolpa »general« Markos ponovno prosi za premirje. Grške oblasti se za te prošnje ne zmenijo in pravijo, da sprejmejo le brezpregojno predajo bonditov. — Sovjetska zveza je odgovorila Angliji, USA in Franciji na njihove note glede položaja v Berlinu. Politični krogi pravijo, da je nota povsem nezadovoljiva in ne vsebuje razen propagande ničesar presenetljivega. — V Italiji so komunisti takoj izrabili splošno ogorčenje zaradi atentata na Togliattija in vzporedno nemire in stavke. Med neredi je bilo več oseb ubitih, na stotine pa lahko ranjenih.

Prva zahodna zmaga v mrzli vojni

»Die Tat« prinaša iz Washingtona poročilo svojega tamošnjega dopisnika. V njem objavlja poglede ameriških političnih krogov na dogodek v Titovi Jugoslaviji in Kominformu. Med drugim pravi:

V Washingtonu smatrajo Titovo izobčenje iz Kominforma kot prvi veliki uspeh Amerike v mrzli vojni. To zmago primerjajo včasih s Hessovim pobegom v Anglijo, spet drugič pa z obratom, ki ga je druga svetovna vojna doživela pri El Alameinu. V splošnem sodijo, da je ta zmaga uspeh gospodarske vojne zoper Titovo Jugoslavijo.

Od konca leta 1946. dalje je celotni izvoz iz Združenih držav v Jugoslavijo padel na desetino tedanjega obsega. Ze ustavitve pošiljatev UNRRE je pomenila za Titovo Jugoslavijo hud udarec. Zmanjšanje uvoza ameriških strojev se je v Titovem gospodarstvu od meseca do meseca bolj poznalo in postajalo vedno bolj nevarno.

Ob zagrebškem spomladanskem velesejmu so Titovi načrtni gospodarstveniki izjavili odličnemu ameriškemu časnikiarju, da prepoved o izvozu ameriškega blaga v Titovo Jugoslavijo ograža uspeh petletke. Ta prepoved, so dejali, meji že skoraj na bojkot. Omenjenemu časnikiarju je pred letom dni sam Tito izrazil svojo skrb zaradi izostanka ameriškega žita.

Za Amerikance nastaja zdaj vprašanje, ali naj izvoz v sovjetske podložniške države, zlasti v Titovo Jugoslavijo, še naprej omejujejo, ali pa naj pustijo vrata na pol odprta s tem, da bi nadaljevali s pošiljanjem blaga v Češkoslovaško, Poljsko in Finsko ter morda te pošiljatve še povečali.

Zdi se, da novi Trumanov trgovinski minister, ki je nastopil šele pred nekaj tedni, zagovarja tako stališče. Že do zdaj je izdal več izvoznih dovoljenj vzhodne države kakor pa njegov prednik Harriman. George Kennan, glavni strokovnjak zunanjega ministristva za boj s sovjetskim imperializmom, pa meni, da bo Amerika z doslednim nadaljevanjem »mrzle vojne« Sovjete in njihove podložnike prisilila do popuščanja. Če jih ne bo celo prignala do zloma.

Ob Titovem primeru bodo to vprašanje zdaj znova zelo resno preučili. Ker je ameriška industrija zaradi dobav po Marshallovem načrtu in zaradi obnovljenega ameriškega oboroževanja do vrata obložena z naročili, je verjetno, da bo zmagal Kennan, ki zagovarja poostreni gospodarski bojkot vseh držav, katerim vladajo komunisti. Vrh tega bo Amerika skušala vplivati tudi na vse druge narode, ki dobavljajo blago Sovjetom in njihovim podložnikom, naj svoje pošiljatve čim bolj zmanjšajo.

Ameriški veleposlanik v Jugoslaviji pri Trumanu

Ameriški veleposlanik v Jugoslaviji Cannon je prišel v domovino in je 12. t. m. obiskal predsednika Trumana, da ga informira o položaju v Jugoslaviji. Po razgovoru s predsednikom je Cannon izjavil novinarjem, da je težko prerokovati, koliko časa bodo maršal Tito in njegovi pristaši mogli vzdržati pritisk Kominforma. Pristavil je: »Za sedaj moramo le zasledovati razvoj.« Cannon je poudaril, da tako Tito kot Kominform hočeta biti predstavnika »pravega komunizma«. Cannon je nadalje pripomnil, da imajo Združene države kljub nasilji otiem, ki obstoje med

Združenimi državami in Jugoslavijo, mnogo prijateljev med Jugoslavlani.

Palestinsko vprašanje

Ameriška delegacija v Varnostnem svetu je 12. t. m. takoj po prihodu grofa Bernadotta v New York zahtevala sklicanje Sveta zaradi težkega položaja v Palestini. Američani so tozadevno ves dan razpravljali z drugimi delegacijami, posebno pa z britansko. Večina članov Varnostnega sveta je mnenja, da je prišel trenutek, ko bodo morali sprejeti odločnejše ukrepe, kar seveda v veliki meri zavisi od poročila grofa Bernadotta, ki je bil kot posredovalec Združenih narodov v Palestini. Bernadotta je na letališču sprejel glavni tajnik Združenih narodov Lie. Časnikarjem je izjavil, da njegov odhod iz Srednjega vzhoda ne pomeni, da je njegova misija končana. Dejal je: »Obe stranki sta izjavili, da želita, da bi nadaljeval svojo misijo za doseg mirne rešitve.

Sokolske manifestacije v Pragi

Takoj za tem, ko je Kominform obsodil Tita in njegovo komunistično partijo, so se vršile v Pragi sokolske prireditve s telovadnimi nastopi, mimohodi itd. Sokolskega izleta in vseh prireditev so se udeležili tudi Jugoslavlani in prav zaradi tega so se dogodile zanimive manifestacije proti predsedniku češkoslovaške republike komunisti Gottwaldu in proti rdečim diktatorjem.

Prelom med Stalinom in Titom so namreč Jugoslavlani spretno izrabili in pri javnih nastopih in mimohodih vzklikali raje Titu nego pa Stalinu. Zdi se, da s tem niso hoteli ravno posebej častiti Tita, temveč izraziti svoje zadovoljstvo nad sporom med diktatorji. Množica je Sokole takoj dobro razumela in se jim pridružila. Manifestacije so potrajale od dne do dne bolj viharne in so bile očitno organizirane od protikomunistov. Množice Sokolov in meščanov niso več vzklikale Titu, ampak Masaryku, Benešu in še tisti edini češki voditelji, Sokola, ki je ostala zvesta demokraciji. Sredi največjega navdušenja in »živijo« klicev pa je neko korajžno dekle razvilo in visoko dvignilo ameriško zastavo, ki je vzbudila nepomirljiv val navdušenja.

Sokoli in množice udeležencev izleta niso zamudili nobene prilike, da bi pokazali predsedniku Gottwaldu svoje odkrito nasprotje. Pri zadnjem mimohodu pred njegovo tribuno, ki je stala na levi strani, so sokolski četovodje glasno dali povelje »desno glej!« in čete so demonstrativno obrnile pogled proč od rdečega terorista, občinstvo pa je ta sijajen nastop Sokola pozdravilo z dolgim aplavzom.

Zružene države in varnostni sporazum evropskih držav

Ameriški zunanji minister Marshall in britanski veleposlanik v Washingtonu sir Oliver Franks sta imela 13. t. m. pomenek glede razgovorov, ki so se prejšnji teden pričeli v ameriški prestolnici o bruseljskem paktu, ki so ga sklenile Velika Britanija, Francija in države Beneluksa.

Razgovori so bili po senatovem predlogu, ki je predsednika Trumana obvestil, da je senat naklonjen udeležbi Združenih držav pri deželnih varnostnih sporazumih v okviru listine Združenih narodov.

Posvetovanja so imela čisto informacijski značaj.

Vprašanje slov. občin

Že v naši spomenici na vladno od 21. maja 1947. smo zahtevali, naj se uredi zadeva slovenskih vasi, ki so ostale v Italiji, medtem ko je sedež njihove občine prišel pod Jugoslavijo in smo sprožili misel, da bi se iz teh vasi ustvarile samostojne občine.

Takrat in pozneje je italijansko časopisje pisalo o potrebi, da se vzpostavi samostojnost gorških okoliških občin, ki jih je fašizem uničil s tem, da je občine pridružil Gorici. Toda italijanski tisk je to zahteval samo za Štandrež, ki predstavlja največjo enotno skupino Slovencev; hotel je pač le oslabil položaj Slovencev v mestu Gorici. Zaradi tega je Slovenska demokratska zveza zavzela takrat stališče proti odcepitvi od Gorice. Poleg Štandreža je bila priključena Gorici tudi Podgora s Pevmo, Št. Maver in Oslavje ter Ločnik z Gradiškuto. Danes se je položaj nekoliko spremenil. Izgleda, da so italijanski krogi opustili misel na ločitev Štandreža od Gorice, ker bi najbrže morali obnoviti tudi občino Podgoro z vsem njenimi vasi in Ločnik z Gradiškuto.

Vsekakor stojimo mi na stališču, da se prizadeto ljudstvo samo izjavi na demokratičen način ali hoče ostati z Gorico ali pa se vrni k samostojni občini. Proti vrnitvi k samostojnosti govori razlog oslavitve slovenskega življa v Gorici, ki nam je zelo draga zlasti sedaj, ko gotovi Italijani množijo svoje število z Istrani ter so Slovencem — tudi italijanskim državljanom — v pogledu naselitve odkrito nasprotni in očitno krivični.

Za samostojnost naših občin pa govori že samo dejstvo, da bi se te naše občine upravljale samostojno in bi ves davek šel v korist le našemu življu, ne pa v kaso tistim, ki bi ga lahko uporabili proti našemu ljudstvu. Župan kot tak ima gotovo oblast v meji zakona, ki mu je nobeden ne more odrehati.

Toda danes gre le za obnovo občine Števerjan in za ustanovitev nove občine Sovodnje. Gospod prefekt je predložil vladi namen ustanovitve teh dveh občin in vlada je odgovorila, naj se županstvu Kapriva in Zagraj, kamor sta začasno obe vasi deljeni, izrazita v stvari. Toda opozoriti moramo našo javnost, da je z novo ustavo republike Italije, in po členu 117 iste le v območju deželne oblasti ustanavljati nove občine in določati njihovo obsežnost. Ker pa deželne oblasti še ni, in jo bo treba izvoliti v teku tega leta, menimo, da bo treba počakati, dokler ne bo začela ta oblast redno poslovati.

K vprašanju državljanstva

V »Demokraciji« od 9. t. m. smo objavili članek o državljanstvu. Na vprašanja, ki smo jih tozadevno prejeli, odgovarjamo sledeče:

Kdor želi optirati, kakor smo mi svetovali, to je z izjavo, da govori italijanski in slovenski, naj prošnji predloži tudi izpričevalno listino (atto notorio), ki jo napravi s štirimi pričami ali na sodišču (preturi) ali pa na županstvu na kolka prostem papirju.

Tisti, ki bivajo kot begunci v Trstu in bi radi optirali, dobijo tozadevne tiskovine na županstvu ali pri kakšnem uradu, ki je bil v ta namen ustanovljen. Za še točnejša pojasnila naj se obrnejo na pisarno Slovenske dem. zveze za STO v ulici Machiavelli št. 22.

Vse listine za optiranje so kolka proste.

Tito — nacionalist?

Članek, ki smo ga pod zgorajnjim naslovom priobčili v zadnji številki, izpopolnjujemo še z nekaterimi podatki:

Uradno poročilo CK KPJ o izključitvi vodilnih komunistov Hebranga in Žujevića iz partije pravi, da je Hebrang bil izobčen, »zaradi šovinističnih (nacionalističnih) nastopov«, ker je »s svojim škodljivim delovanjem netil šovinizem«, ker je »med vojno uganjal šovinistično politiko«.

Sreten Žujević je bil vržen iz partije, »ker je v številnih primerih pokazal šovinistično ravnanje, in to posebno v gospodarskih vprašanjih in imel nacionalističen odnos do republike«. Zaradi teh »nacionalističnih« grehov sta bila celo stara partija Hebrang in Žujević proglašena za »izdajalca, za orodje razrednega sovražnika, za sovražnika partije in države«. Njuno izključitev je zahteval Tito kot sekretar partije, kar je gotovo slab dokaz za njegov »nacionalizem«.

V odgovoru na očitke bolgarskih komunistov, da so Tito in njegovi postali nacionalisti, piše glasilo CK KPJ takole:

»Bolgarski voditelji se lotevajo čudnega posla, da bi bolgarskemu ljudstvu prikazali, da gospodari v Jugoslaviji peščica nacionalistov, ki jih podpirata KPJ in ljudstvo... Bolgarski tovariši obdolžujejo naš Centralni komitee nacionalizma... Kako je mogoče obdolževati nacionalizma partijo in vodstvo, ki sta tako rešila narodno vprašanje v svoji mnogonarodni državi, kakor je to naredila naša partija... ko je CK, zlasti pa tovariš Tito pokazal toliko internacionalizma... med vojno kakor tudi po vojni... Ali kdo... od voditeljev KPJ prehaša na linije nacionalizma... veslikosrbske, hrvatske, slovenske buržoazije? Ali vlečejo državo v nacionalni kapitalizem? Nacionalizem voditeljev KPJ so si izmislili v zadnjem trenutku, ko so ti odklonili, da bi sedli na zatožno klop Informbiroja.«

»Osvobodilna fronta« Slovenije — ki trdi, da ni komunistična, temveč vsenarodna organizacija, — je na obsodbo Kominforma odgovorila z resolucijo, v kateri pravi:

»Patriotizem in ljubezen do nove Jugoslavije ni in ne more biti noben... nacionalizem, ker... je ljudstvo nove Jugoslavije častno izvršilo in izvršuje internacionalistične obveznosti...«

»Ljudska pravica«, uradno glasilo Komunistične partije Slovenije, se 5. julija užaljeno hudeje: »Ali je sploh mogoče, da nam po 1.700.000 žrtvah, ki smo jih dali v boju proti fašizmu... očitajo nacionalistično omejenost in to prav nam, ki smo nudili toliko neposredne pomoči vsem sosednim narodom?«

Vodilni bolgarski komunist Červonkov in madžarski Tito Rakoszy sta tudi obdoločila jugoslovansko partijo nacionalizma. CK KPJ pravi v odgovoru na njuno napade, da pomenijo: »sramotenje ideje internacionalizma, opravičevanje izdajstva nacionalne neod-

visnosti in lakajstva nacionalne buržoazije v odnosu do Hitlerjevskih imperialistov.«

Tovariš Babič, tržaški Tito, s suma nacionalizma očepa takole: »Borba našega ljudstva se je stalno vodila... v duhu pravega internacionalizma... Ohranitev italijansko-slovenskega demokratičnega gibanja v Trstu, ki se je kovalo v tem duhu internacionalizma, predstavlja temeljno nalogo, ki se postavlja delovnim množicam... Dilema: za Beograd ali za Moskvo ni v interesu Tržačanov, pač pa (v interesu) imperia- lizma in nacionalizma.«

Okrožni komite KP za Istro pravi, da bi vsak poudarek nacionalne linije pri sedanjih dogodkih v Jugoslaviji vodil tržaško komunistično partijo »nujno na pozicije nacionalizma«, s čimer bi se linije te partije »identificirale z linijo najbolj reakcionarnih in imperialističnih sil.«

»Osvobodilna fronta« za Tržaško ozemlje odločno obsoja poskuse tistih, ki bi v sedanjem položaju v Jugoslaviji radi videli poskus za preusmeritev v nacionalno smer in pravi, da ti elementi »izrabljajo ta dogodek za razpihovanje šovinizma in razbijanja enotnosti slovenskega ljudstva.«

Slovenski in jugoslovanski komunistem se, kakor vidimo, še nobena očitka ni tako odločno in vztrajno branil, kakor se brani celo uganjanje, da bi v ozadju sedanjih dogodkov v Titovini utegnili biti kakšni nacionalni nagibi.

Ali more pameten človek tudi le za trenutek misliti, da bi bil Tito res postal — nacionalist?

† Virgilij Šček

Dne 9. t. m. je v Ljubljani umrl na težki operaciji g. Virgilij Šček, ki je bil v obdobju med obema svetovnima vojnama ena najbolj vidnih osebnosti na Primorskem. Zlasti v prvem desetletju po prvi svetovni vojni je bilo njegovo delovanje zelo razgibano in mnogostrano.

Pokojni se je rodil 1. jan. 1889 v Trstu, kjer je bil njegov oče zaposlen kot strojnik pri železnici. Pozneje se je družina preselila v Gorico, kjer je Virgilij obiskoval srednje šole. Po končani realki je odšel na tehniko v Gradec in se je vpisal v Slov. kat. akad. društvo »Zarja«. Po enem letu je pa preokrenil svojo življenjsko pot: napravil je maturo na gimnaziji in stopil v goriško bogoslovje. Dne 7. julija 1914. je bil posvečen v mašnika in je služboval potem kot kaplan pri Sv. Ivanu, Starem sv. Antonu in v Lokvi. Koj od začetka se je posvetil javnemu delu. Ker je bil zelo bister, odločen in delaven, si je priboril velik ugled. Zato je bil l. 1921. pri prvih povojnih volitvah v Italijo izvoljen v rimski parlament. Pri drugih volitvah v rimsko zbornico l. 1924. ni več kandidiral, ker sv. stolica radi spora z italijansko vlado ni rada videla, da bi bili duhovniki državni poslanci. G. Šček se pa ni vrnil v dušnopastirsko službo, ampak je ostal v Gorici, kjer je kot tajnik Kat. tiskovnega društva vodil novo ustanovljeno Katoliško tiskarno in izdal »Mali list« za Tržaško. Šele l. 1927. je radi nesoglasij s pokojnim nadškofom Sedejem zapustil Gorico in kot tržaški duhovnik odšel v tržaško škofijo, kjer je postal župni upravitelj v Avberju na Krasu. Tam je ostal do l. 1939, ko je stopil v pokoj in se preselil v Lokev, kjer je živel do svojega odhoda v ljubljansko bolnišnico, kjer ga je doletela smrt.

Ranjki je bil izredno nadarjen

KULTURA

Dijaška akademija v Podgori

Slovenska dijaška mladina gorških srednjih šol, ki je preteklo nedeljo priredila krasno uspelo akademijo v Gorici, bo to prireditev ponovila z rahlo spremenjenim programom v Podgori v dvorani »Bregant« prihodnjo nedeljo 18. t. m. ob štirih popoldne. Vstop prost, sprejemali se bodo le prostovoljni darovi za kritje stroškov in za nabavo knjig revnim dijakom.

Koncert slov. osnovnih šol

4. julija je bil v rojanski telovadnici zaključni nastop naše osnovnošolske mladine. Tedaj smo spoznali, kaj vse premore naša šola, ki v nepotvorjenem narodnem duhu vzgaja novi rod k vzvišenim ciljem lepote, ljubezni in resnice.

Naša šola nadaljuje svetlo izročilo naših dedov. Našo besedo vliva v mlada srca, ki jo s pesmi, jo oznanjajo sveto. Narodna in umetna pesem je tako privrela iz drhtečih grl naših najmlajših z umetniško dovršenostjo in velikim glasbenim občutkom. Najtežje disonantne Tomčeve polifonije »Jaz pa vrtec bom kopala«, »Vesela sem svoje mladosti«, »Sonce čez hribeček gre«, »Rasti, rasti, rožmarine«, »Uspavanka«, »Tajčevičevo« Delengi, delengu in Adamičevu »Zaklala žena raco« nam je predvajal zares vzorno dekliski zbor škedenjske osnovne šole pod vodstvom komponista Ivana Grbca. S posebno ubranostjo so zapeli učenci šentjakobske šole pod vodstvom učiteljice Alojzije Verbičeve venček narodnih pesmi (»Bog je ustvaril zemljico«, »Na Gorenjskem je fletno«, »Moj očka ima konjička dva«, »Sijaj, sijaj sonceček«, »Na planinah lušno biti« in »Slišala sem ptičke peti«) in vrsto umetnih pesmi (Hladnik: »Na zeleni gorici«, Kramole: »Polževa snubitev« in »Doli v kraju«, Jenko: »Tiha luna«). Lepo sta se uveljavila solista Marcel Požarec iz IV. razreda in Marij Jakec iz I. razreda. Privlačno točko sporeda so nam nudili otroci prvega razreda svetoivanske šole, ki so pod vodstvom sošolca Nela Piščanca zapeli Adamičevu »Tam gori za na-

in sposoben mož. Duhovit in poln pobud je bil prikupen govornik in zelo spreten novinar. Telesno je bil pa šibak in je skoro vse življenje bolehal. Ta nadloga ga je zategnila in zrahljala njegov žetkan ne preveč krepki značaj. Zato je bil, žal, tudi on med tistimi, ki jih je zavedla OF. V tej zmoti je zadnja leta robotil pri »Primorskem dnevniku« in dosegel, da ga je to komunistično glasilo v poročilu o njegovi smrti proglasilo za »tovariša« Virgila Ščka. Naj se spočije v domači zemlji, katero je iskreno ljubil!

So vasjo in narodni »Moj očka ima konjička dva« ter »Škrjanček poje, zvrholje«. Učitelj Nazarij Križman nam je predstavil deški zbor osnovne šole v Rojanu, ki je zapel narodne »Drežniške«, »Zima odhaja«, »Lizdor ovčice pasele«, »Slovenski smo fantje« in »Prav vesel iz šole grem«, nato še Križmanovo »Na počitnice«, Tomčev »Vrabečeva« in Volaričev »Staršev sem slovenskih sin«. Zbor ni nastopil polnoštevno, kar je bilo precej v škodo njegovi samozvesti in skladnosti.

Bogat pevski spored je organizator inž. Kregar spretno prepletel z vzornimi deklamacijami, ki jih moramo na vsak način omejit zaradi javnosti in pravilnosti izreke ter načina podajanja slovenske besede s strani tržaške mladine.

Za pestrost sporeda so poskrbeli še Posega Flavij (IV. razred pri Sv. Ivanu), ki je z lepim glasom zapel kuplet »Dimnikar« in harmonikarja Kovačič Jušt in Franko Blokar, oba iz IV. razreda pri Sv. Ivanu, ki sta zaigrala nekaj narodnih pesmi in Schubertovo »Ave Maria«. Koncert pomeni velik uspeh za naše mlade. Čestitke navzočih tujih gostov so važno priznanje našim šolnikom za njihova kulturna prizadevanja.

Lepa slovenska prireditev

V nedeljo 11. t. m. so priredile goriške srednje šole, in sicer višja in nižja gimnazija, učiteljišče in strokovna šola za zaključek šolskega leta akademijo, s katero so prikazale uspehe, ki so bili to leto doseženi v omenjenih šolah. Prireditelj, ki je bila ob 10. uri na Travniku, in sicer v prostorni kinodvorani, se je spreminila v pomembno slovensko proslavo, na katero se je zbralo več kot 2000 ljudi, ki so pozorno sledili sporedu in od točke do točke nagrajevali izvajalce s priznanjem. Spored je bil zelo pester, toda največje zanimanje je vzbujal dvoglasni dekliski pevski zbor, ki je pod spretno roko pevovodje Renerja izvajal tri slovenske narodne, tri slovenske umetne in eno rusko narodno pesem. Posrečeno je bilo izvajanje Gerbičeve umetne pesmi »Bučlar«, katero je moral zbor ponoviti. Ponoviti so morali tudi narodno »Večerni zvone«.

Od preštevilnih deklamacij so bile dobro pripravljene Zupančičeva zborna: »Zlata ptička«, St. Kosovela »Balada« in zlasti

Tonkličeve »Štiri pesmi dvajsetih let«. Ob tej priliki ocenimo Tonkličeve še neobjavljene štiri pesmi zelo povojno. Pesmi so polne življenja. Zdi se, da je štiri časovna razdobja od 1928 do 1948 slovenski narod doživel v Tonkličevi izbrani besedi. Misli so lepo podane, snov pa je našla v pesniškovi besedi izredno čutečega mojstra.

V kratkem odmoru, ki je bil med prvim in drugim delom predstave, je ravnatelj slovenskih srednjih šol prof. Nemec nagradil najboljše dijake s slovenskimi knjigami.

V drugem delu sporeda so dijaki vpriporili Golijevo: »Gorsko bajko« v dveh prizorih. Dobro sta izvajala bratec in sestra, toda največje priznanja je pravilno žela sedemčlanska baletna skupina, katero je vodila Bratuževa z izvajanjem klasičnega baleta v slovenski interpretaciji.

Pri izredno lepi prireditvi so pokazali goriški Slovenci s svojo udeležbo in s svojim pravilnim pojmovanjem umetnosti tisto dovršeno narodno vzgojo, ki so jo razne raznarodovalne težnje zaman uničevale.

dr. S. T.

ATENTAT NA TOGLIATTIJA

Atentat na Togliattija

Kakor že na drugem mestu kratko poročamo, je bil na ital. komunističnega voditelja Togliattija izvršen atentat. Ko je komunistični prvak v sredo 14. t. m. okrog 11 ure dopoldne zapuščal pri stranskih vratih poslanske zbornice (Montecitorio), se mu je približal neznanec in oddal na njega iz velike pištole 4 strele. Trije so zadeli na Togliatti se je onesveščen zgrudil na tla. Odnegli so ga najprej v zasilno ambulanco v palači poslanske zbornice, kmalu potem pa na polikliniko, kjer so mu izvlekli krogle in mu napravili transfuzijo krvi. Njegovo stanje je težko, vendar gre na bolje in je izven smrtno nevarnosti.

Dogodek je pretresel vso javnost. Komunisti so ga hoteli izkoristiti v svoje politične namene. Zahtevali so odstop vlade in proglasili 24 urno generalno stavko. Ponokod je prišlo do izgrediv in je bilo pri spopadih ubitih in ranjenih več oseb. Vlada je nastopila odločno in se ji je posrečilo vzpostaviti red in mir. Tudi generalna stavka, ki pa ni bila popolna, — v Gorici se za njo skoro ni vedelo — je mirno končala.

Atentator je 25 letni Dominik Pallante, vpisan kot pravnik na univerzi v Katani na Siciliji, bivajoč v Randazzo. Izjavil je, da je hotel ubiti Togliattija, ker je uničil Italijo in je kriv poboja toliko Italijanov v spomladani 1945. Atentat je zamislil sam in nima sokrivcev.

Atentat na komunističnega voditelja odločno obsojamo, ker kot demokratije obsojamo vsako nasilje.

ŠIRITE „DEMOKRACIJO“

se je naučil od sina devinskega gospodarja della Torre.

L. 1606. so bili izgnani Jezuiti iz Benetk. Preselili so se najprej v Graz (Gradec) nato pa v Gorico, kjer so odprli šolski zavod, v katerega so pritegnili mladeže iz Benečije, beneške Furlanije in mnogo svojih bivših učencev iz Benetk. Radi teh učencev so uvedli italijanski učni jezik. Polagoma so tem učencem sledile v Gorico njihove družine in tako se je z jezuitskim zavodom pojavila italijanščina.

Za vlade Marije Terezije so poklicali v Gorico mnogo predilničarjev iz Francije in iz Benečije. G. Gučni piše, da je šel Italijan 9026 duš, od teh je bilo 2500 predilničarjev, ki jih označuje: »una ciurma di Veneti ozio si e famelici che rende malsicure

Ob robu

Brat župni prosvetar („Tovarišu“ Pahorju za govor, ki ga je imel v Mačkovljah 4. t. m.)

Sokolske družine so razvijale svoje prapore. Mnogim je kumoval kralj, ki ga je večkrat zastopal polkovnik Mihajlovič. Se pomniš, brat, kdo je dajal pobudo za razvijanje in kdo je nestrpno rolnel nad mladeniči izvrševalci župnega »plana«? Nisi pa še mogel pozabiti sončnih dni v sokolskih poletnih taborih ob Savinji in nisi mogel pozabiti še mnogo sliv, nega, kajti dosti je bilo ljudi živih, ki pomnijo vznešene in zanosne besede brata župnega prosvetarja. Saj jih tudi ti nisi pozabili, tvoje besede pričajo o tem, le, da so danes prikrojene za druge prilike in okoliščine — ali v tvojem novem izrazu — za druge pozicije.

Gotovo hraniš »Župni Vestnik« in bi nam po njem lahko osvežili spomin na marsikaj, kar si nekdanji izgovoril in napisal. Kako so znane n. pr. te besede: »... slovensko-italijansko bratstvo ni samo fraza, ni samo puhla beseda, nego je globoko zasidrano v našem preprostem in zdravem ljudstvu...« V katerem nagovoru pred sokolsko vrsto si že to izrekel? Seveda tedaj je bilo misliti no drugo bratstvo. Tudi to smo od tebe že slišali: »Tovariši in tovarišice to bratstvo je naša alfa in omega vsega našega obstoja, vse naše borbe in vse naše bodočnosti. Ne vem, na kakem zboru sem to od tebe slišal, vem pa, da si tedaj nagovarjal: »brat je in sestra«.

Dolgo je že od tega, brat župni prosvetar, tako dolgo, da si nam v Mačkovljah s starimi besedami prikrojil nov govor. Kak govor? Sklepaj sam: »... Ali si za Tita ali si za Stalina«. Naš odgovor je: »Mi smo za Stalina«. Torej proti Titu! Kajne da! Sedaj pa sledi cvetka: »... na ta odgovor si dejal: »Torej si proti Titu, in boš rekel, da je Tito izdajalec...« naša pamet bo odgovorila, da to ne more biti. Meni se je pamet skoro skisala ob tej cvetki. Kdo je tu izdajalec in kdo je izdani? Cankar bi tu rekel: »... in, če tisti, ki ni tisti, dasi je... o uboga človeška logika! in »samega hudiča je ukanila«. V isti sapi pa nadaljuješ: »In tovariši, ki ste v Buchenwaldu in v Ravensbrücku in drugih taboriščih trpeli in hrepeneli po svoji domovini, kako se boste vi izrekli?« Povej mi, brat, kakaj ne vpraša Branka Diehla et Co., kakaj in kako so umirali.

Prepričan si »da bomo najbolje ustregli Stalinu... če bomo skrbeli, da bomo ostali na svojih pozicijah...« Spominjaš me, brat, one zgodbe z dvemi stoli. — Svoječasna pozicija je bilo integralno jugoslovenarstvo, nato panslavizem, danes slovenskoitalijansko bratstvo, jutri morda italijansko bratstvo in končno preostane morda le še kaka pozicija.

Slabo si tehtal, brat, besede in v megli, ki se razvija med vami si zašel. Naj te tvoja pot ne pe-

Calano giù dai monti...

O oglejskih patriarhih ugotovimo samo eno: bili so sošvedniki nemških cesarjev in ti so jih tudi imenovali, čeprav jih je volil kapitelj: radi tega, so bili vsi (do l. 1250) nemškega porekla. O plemstvu XIII. stol. lahko mirno trdimo, da je bilo tuje, t. j. gotsko langobardsko, frankovsko in nemško (Salvatorelli). Dalje lahko trdimo, da se v patriarhatu ni govorilo italijansko. Uradni jezik je bila latinščina, plemstvo je poleg furlanščine govorilo pretežno nemški, ljudstvo pa je govorilo slovenski in furlanski.

Zanimiva ustanova patriarhata je bil »parlament« (po nemškem vzoru), ki je bil sestavljen iz pre-

latov, plemičev in zastopnikov občin. V tem času niso imeli parlamentov v nobeni italijanski pokrajini (Czörnig), med tem ko so slične ustanove med Slovani mnogo starejše.

Papež Evgen IV. je pomagal Benečanom do oblasti nad patriarhatom tako, da je imenoval benečanskega sopotnika Ludvika III. Sarampo Mezzarotta za patriarha. Ta je prodal Benečanom suvereniteto nad patriarhatom za osebno rento 5000 dukatov letno. Šele odslej začena večja infiltracija Benečanov v videmsko Furlanijo, toda omejena je na mesta, v vasi ne sega. Sedaj se tudi začena uvajati italijanščina,

ki pa izpodriva samo latinščino in nemščino, nikakor pa ne govorice ljudstva, t. j. slovenščine in furlanščine.

Pokneženo grofijo Gorisko so l. 1031. vladali Eppsteinerji in od l. 1090 — 1500 Lurnagani. Ko so ti izumrli so grofijo podedovali Habsburžani. Benečani so pod pretežno dednih pravic pokrajino okupirali za kratko dobo (1508). Uradni jezik v tej pokrajini je bila nemščina, ljudstvo pa je povsod govorilo slovenski in šele kasneje so se Slovenci v Furlaniji pofurlanili, kajti prvotno se je furlanščina govorila le v posameznih vaseh, kot n. pr. v Romansu, Ogleju itd.

Czörnig in Morelli trdita, da je meščanstvo v Gorici govorilo nemško, poleg tega se je v mestu

govorilo po slovensko in furlansko (v predmestju Pod turnom — »Paturu«). Do l. 1600 italijanščina ni bila v rabi. Pretežno število vasi goriske grofije nosi slovenska imena, dalje tudi nemška in le majhen del furlanska ali italijanska.

Primož Trubar je pobeignil l. 1540 iz Ljubljane v Trst, kjer je postal dvorni kaplan škofa Bonoma in »oficijalni slovenski pridigar«. Pridigoval je tudi v Gorici. Škof Bonomo je l. 1523. razlagal svojim klerikom »Paraphrase« Erazma Rotterdamskega v nemškem, laškem in slovenskem jeziku.

L. 1601. je prišel v Devin fra Gregorio Alasia iz Piemonta. Tu se je naučil slovenščine in l. 1607. je izdal v Vidmu: Vocabolario Italijano e Schiavo. Slovenščine

le strade, le case e le campagne».

Da je bil pretežno del Gorice nov Slovencev, nam dokazujejo slovenski priimki. Za največji goški trg Travniki, še danes niso niti Furlani niti Italijani našli odgovarjajočega tujega imena, čeprav je kot Travniki označen v nekem dokumentu že l. 1526. zato ga tudi oni še danes imenujejo Travniki (Traunig).

Novejša zgodovina nam pove, da smo se obupno branili pogina in se borili za svoj obstanek. Ta boj ni bil neuspešen, kajti ohranili smo se vzdolž langobardskih meja (limes). Ne samo ohranili, ampak tudi izgradili svojo kulturo na nerazrušnih stebrih. To nam je zagotovilo našega nadaljnega obstoja in razvoja, ki ga mora upoštevati vsak trezno misleči. Narod je dokazal, da noče izumreti!

—n—t

Ije med brezdomce in izobčence. Kanal iz Trbovelj preko Srbije v Trst je res en sam, čeprav je bil čudovito ovinkast.

»V tem (ne-) smislu pojdite danes s tega tabora in širite misel bratstva in mirnega razsojanja položaja, kajti naša zvezda (katera? sedanja peterokraka in rdeča, ali nekdanja zvezda Karadordevičev) nas ne bo zapustila. Pod praporom OF, pod praporom SIAU pridemo prav gotovo do zmage.«

Rečem ti, brat, tudi te tvoje besede so v marsikaterem spominu vtišjene še iz časov, ko si se zavzemal za drugo zvezdo in za drugi prapor. Toda pozicije so bile takrat drugačne in nihče ni skrunil bratstva, o katerem si ti vedno rad govoril, najmanj pa na tako prostaški način kot so skrunili tvoje novo bratstvo v Mačkovičah.

Ne žameri, samo to premisli pri sebi: kdaj si bil iskren? — nekdanj? — sedaj? ali morda šele prihodnjič? Brat

Zanimivosti

Beg iz Češkoslovaške

Eden najbolj znanih češkoslovaških novinarjev in bivši glavni urednik dnevnika »Svobodne Noviny« Ferdinand Peroutka je skupno s svojo ženo prispel v Veliko Britanijo. Peroutka je pisec več znanih političnih knjig in osebnih prijatelj pokojnega Tomaža Masaryka.

Po istih vesteh sta pribežala na zahodno področje v Nemčiji bivši češkoslovaški minister za prehrano Vaclav Mayer — ki je odstopil ob komunističnem udaru februarja meseca — ter bivši poslanec in predsednik češkega Šolskega koleja dr. Antonin Hrebek.

Kako se oskrbuje Berlin

Dne 12. t. m. so ameriška letala prevozila rekordno količino dobav za Berlin. V 24. urah so preseljala 1249 ton raznega blaga. V istem času je pristalo na letališču v Gatowu 192 britanskih letal.

Nadalje poročajo, da bodo letala vračajoča se iz Berlina, vkrčala po 240 potnikov, od 4000 Nemcev, ki so ostali na britanskem področju v Berlinu zaradi sovjetske zapore. Ti Nemci so iz zahodnih nemških področij. Podtajnik britanskega zunanjega ministrstva Christopher Mayhew je izjavil v spodnji zbornici, da bo vlada skušala prepeljati starčke in bolnike iz Berlina na zahodna področja Nemčije. Zadeveni predlog je stavil neki laburistični poslanec, ki je omenil, da bi te osebe lahko prevažala letala, ko se prazna vračajo iz Berlina.

Boji v Palestini

Transjordanско obrambno ministrstvo je objavilo, da je topništvo Arabske legije streljalo na nekatera področja Jeruzalema ter povzročilo židom težke izgube. S topniškim ognjem so napadli tudi židovsko naselje Kalonia na cesti Jeruzalem-Tel Aviv. Poročilo nadalje pravi, da so transjordanke čete zasedle Seim Sarif vzhodno od Lydde, ki so ga nedavno zasedli Židi. Skupina legijonarjev je zasedla tudi vas Gimzu v bližini Latruna.

Ne znajo in ne morejo

Iz New Yorka poročajo, da so izvedeli iz popolnoma zanesljivih krogov o sovjetskih pripravah za ponovno uvedbo racionalizacije življenja v nekaterih drugih važnih potrebščin. Pravijo, da ta ukrep ni posledica pomanjkanja. Racionalizacija bodo uvedli v avgustu baje zaradi tega, ker dosedanj sovjetski sistem ne zmora pravilne razdelitve med delavce in kmetje.

Kdor daruje »Dobrodelnemu društvu« v Gorici, Riva Plazutta 18/1, pomaga revnim in potrebnim, ki jim je življenje težko in včasih tudi obupno.

Vesti s Tržaškega

Ob koncu šolskega leta

Radi preobilice gradiva se je članek nekoliko zakasnil, kar naj nam čitatelji oprostite. (Op. ur.)

1200 dijakov slovenskih srednjih šol v Trstu je zaključilo šolsko leto. Kljub razpršenosti posameznih zavodov po raznih delih mesta, kljub neprimernim in nekaterim higijenično nemogočim prostorom, kljub oviram nekaterih oblasti in kljub očitni kljubovalnosti komunističnih monopolcev, je slovenska srednja šola storila zopet krepak korak naprej.

Redko je v današnjih razmerah, kje na svetu šola, ki bi se morala boriti s tolikšnimi težavami. Italijanski učni načrt ne vedno posrečno retuširan z osrednjim predvoinim slovenskim šolskim ustrojem, ki se je med obema vojnama zavidno razrastle v mogočno predvseučiliško pripravo, je še vedno breme, ki ovira solidnejše osvajanje in poglobljanje učne stvarine. Učiteljski zbor slovenskih srednjih šol v Trstu je v glavnem kakovostno na višini, v mnogih slučajih celo prekaša povprečje, vendar boljše na pomanjkanje tesnejše medsebojne povezanosti in se seveda bori s številnimi začetničnimi težavami. Glavna ovira je tudi popolna materialna negotovost večine članov učiteljskega zbora. SDZ se vztrajno bori za ugodno rešitev ne samo splošnega slovenskega šolskega vprašanja na tem ozemlju, pač pa tudi za osamosvojitve ter materialno zavarovanje profesorjev.

1200 dijakov slovenskih srednjih šol je letos dostojno proslavilo zaključek šolskega leta, kar smo že poročali. Slovenska javnost čuti prijetno dolžnost zahvaliti se v imenu vseh resnično demokratičnih Slovencev STO-ja celotnemu profesorskemu zboru slovenskih srednjih šol v Trstu za ves trud in požrtvovalnost, ki so ga njegovi člani v zaključnem šolskem letu izkazovali našemu dijaštvu! Zopet so ojačili vrste slovenskega izobraževanja v Trstu in okrepili mlado slovensko svobodno kulturo, ki raste in se razvija pod starimi in novimi ruševinami raznih nasilniških izmov. Naj živi svobodna in demokratična slovenska šola v Trstu!

Prepir pod skupno steho

»Primorski dnevnik« in »Lavoratore«, oba komunistična dnevnika sta postala dvojezična. Prvi objavlja tudi italijanske izjave, drugi pa tudi slovenske. Gre za izjave za Tita proti Stalinu in obratno. Skregana »fratellanza«...

Slovincem v Ameriki

»Slovensko dobrodelno društvo« v Trstu, via Machiavelli 22/II je edina pravno obstoječa dobrodelna ustanova. Edino pomoč prejemamo od domačinov, toda velikemu številu beguncev in domačih siromakov ne moremo zadostno pomagati, dijakom ne moremo nuditi pomoči, ki so jo potrebni, brezdomcem ne moremo nuditi toplega kosila.

Dragi bratje, ki živite v Ameriki! Obračamo se na vas, ki vas je usoda pregnala iz domačih grud in ki poznate potrebo, da v teh težkih dneh priskočite na pomoč ter nam naravnost na naš naslov pošljate prispevke v denarju, oblekah, ponošenem perilu in osbualu; kakorkoli vam je pač mogoče. Za vse vam bomo iz srca hvaležni.

Ameriški Slovenci!

Podprite napore Slovenskega dobrodelnega društva v Trstu! Prispevajte za namene »Slovenskega dobrodelnega društva« v denarju in blagu!

Odbor

Slovenskega dobrodelnega društva v Trstu

Protest zvezne zbornice za delo

Dne 30. junija je »Messaggero Veneto« prinesel vest, da je ZVU z ukazom št. 286 uvedla spremembe v sestavi upravnega odbora avtonomnega zavoda za ljudske hiše in sicer tako, da so iz odbora izključeni zastopniki najemnikov »stanovalecev«. V zvezi s tem sporoča zvezna zbornica za delo, da je vložila protest pri pristojnih oblasteh in zahtevala, da se ukaz št. 286 preklicuje in zopet uvede navado, da se imenujejo v upravni odbor ljudskih hiš tudi zastopniki najemnikov »stanovalecev«.

Nabrežina

Šolska prireditve in razstava

V napredku našega ljudskošolskega udejstvovanja moramo beležiti razveseljavljive pojave. Lepo uspela igrice: »V kraljestvu palčkov«, ki so jo naši mali »igrarici« dvakrat priredili, je — zaradi dovršenih priprav in lepe izvedbe — žela od navzočega občinstva pri srčno odobravanje in vsestransko pohvalo. — Razstavi na strokovni šoli je sledila dne 29. junija razstava na tukajšnji osnovni šoli. Ob pogledu na izdelke smo se prepričali, da so se otroci in učiteljstvo na razstavo dobro pripravili. Razstavili so deska in dekliška ročna dela; posebno nekateri izdelki dekliških ročnih del so bili zelo dovršeni. Obisk razstave je nagradil male prireditelje s pohvalo in odobravanjem vseh staršev in drugih obiskovalcev. Tistim, ki se trudijo za napredek naših otrok, se za njihovo skrb toplo zahvaljujemo in jih vzpodbujamo k nadaljnjemu delu.

Mati.

Razstava

V »Javni čitalnici« v ulici Trento št. 2 so otvorili fotografsko razstavo pod naslovom: »Ženska moda v Veliki Britaniji«. Na

razstavi je razobešenih 73 fotografij najnovejših ženskih modlov, ki so jih pripravile londonske tiskarice. Razstava je odprta vsak dan od 10 do 16 ure in od 16 do 23. ure. Vstop je prost.

Rodoljub iz Trsta nam piše:

Trst, 14. julija 1948

Svobodno tržaško ozemlje se je dne 13. julija 1948 pridružilo ostalim šestnajstim evropskim državam, ki menijo, da ni mogoče izvajati politiko večnih stavk brez ameriškega žita.

Vsakemu pravemu tržaškemu državljanu je od ponosa zaigralo srce, kajti ta akt velike državniške sposobnosti — je prvi znak res samostojne politike.

S tem državnim aktom se je postavila naša tržaška država ob bok drugim evropskim vlesilam. Sicer je pa treba pibiti, da »Svobodno tržaško ozemlje« ni najmanjša celina. Če se postavi na njeno zemljepisno središče, ki je tam nekje okoli Opčin, lahko ugotovimo, da sega tržaška država od sončnega vzhoda pa vse do sončnega zahoda. Navzgor jo omejuje le nebo, od spodaj pa jo obje. Kdor je le malo nepristranski, mora priznati da naša država v tem pogledu ne zaostaja za Sovjetsko zvezo ali Kitajsko. Gotovo je tudi, da Tržčani ljubimo svojo državo in jo bomo branili z vsemi mirolojubnimi sredstvi. Ni res, kar je dejal nekoč neki Anglež, da pri nas ni razvite državljanske zavesti — in prav tako niso resnične vesti, da hoče mo Tržčani z orožjem prisiliti Italijo, da nas priključi svojemu ozemlju.

Tudi v notranjem političnem življenju države opazamo velik napredek. Takoj po izbruhu spora med sosedovim Titom in Kresneljcem Jožetom sem podal kratek seznam ljudskih političnih prerokovanj. Menim, da sem s tem ekspozicijem doprinesel dokaz o politični zrelosti tržaških narodov.

Že takrat sem povedal, da bo vprašanje naše države takoj od stranjeno, ko nas bodo bližnji in daljnji sosede manj vprašujoče in poželjivo gledali.

Vesti z Goriškega

Nov poveljnik karabinerjev

V sredo 14. t. m. je prevzel mesto področnega poveljnika karabinerjev v Gorici g. major Bovio Sabino, ki prihaja iz Benetk na mesto g. polkovnika De Michelija, ki je bil pred kratkim povzidan in premeščen v Turin.

Javna dela

V mesecu maju in juniju je tehnični urad v Gorici (Ufficio del Genio Civile) oddal 94 raznih javnih del za skupni znesek 860.400.000 lir. Med najvažnejša dela spada zgraditev 63 novih hiš v goriški pokrajini, v katerih bo dobilo stanovanje 378 družin.

Zaključek šolskega leta na slov. osnovnih šolah

Na vseh osnovnih šolah s slovenskim učnim jezikom goriškega in doberdobskega okraja se je zaključilo šolsko leto v soboto 10. t. m. Zaključna slovesnost je imela na dnevnem redu povsod sv. mašo, govor in ponekod tudi prireditve in obdarovanje najboljših učencev. Izpričevala se še niso razdelila, ker še ni iz Rima tozadevnih tiskovnin. Starši in učenci naj imajo v tem oziru še malo potrpljenja: spričevala bodo prav gotovo izstavljena tekom počitnic. Uspeh je na vseh šolah zadovoljiv in na mnogih celo hvalen. Vredni. Vidi se, da se starši in še bolj otroci sami zavedajo, da jim je izobrazba potrebna. Veselje do učenja in ljubezen do šole pa nam jasno dokazujeta, da naše učiteljstvo vrši svojo dolžnost

in da jim starši svoje otroke tudi za naprej lahko z mirno vestjo in polnim zaupanjem izroče.

V mestu samem so se izkazali za najposposnejše: Kleindienst Ksaverij, Kacin Marjeta, Kogoj Magda, Komac Lucija, Plezzani Helena, Vidrih Ana, Leban Sergij, Sfiligoy Majda, Šuligoj Albina, Škočir Terezija, Marjia, Vidmar Marija, Grudina Ivanka, Brumat Irena, Rijavec Ida, Lupine Darij, Susič Ermidij, Budihna Ana Marija, Cotič Roman, Lutman Mitja, Furlan Lucija. Tudi po vaseh je marsikateri zelo pridni. Mnogi so šli na srednjo šolo, skoro vsi ostali, ki so dovršili 5. razred, bodo pa obiskovali strokovno šolo.

Mladina le drži se lepega nauka našega Vodnika, ki poje:

... »Jablane, hruške in druge cepi, cepi v mladosti za stare zobet«

Vsej naši osnovnošolski mladini želimo prav veselo počitnice: staršem pa priporočamo, naj v tem času nanje skrbno pazijo, da nam jih bodo jeseni vrnili zdrave, voljne in nepokvarjene — v nadaljnji, vedno boljši napredek in vzgojo.

Podgora (Nova maša)

Na praznik sv. Petra in Pavla je daroval pri nas svojo prvo sv. daritev g. novomašnik Anton Prinčič, doma iz Kozance v Brdih. V svojih srcih smo čutili, da je novomašniku bridko, ker ne more darovati svoje prve sv. maše v domači župniji, kjer je njegov dom in kjer je z vso vasjo najtesneje povezan, zato smo skušali to njegovo bridkost pregnati

s prisrčnostjo in gostoljubnostjo. Priredili smo mu svečan sprejem, okrasili cerkev, postavili mlaje in slavoloke in mu ozaljšali dvorano, da je lahko sprejel svoje sodnike, vaščane in prijatelje. S požrtvovalnostjo smo mu poskušali nadomestiti domačo vas in vse, kar je z njo v zvezi. Pokrenili smo tudi, da se je domači cerkveni zbor za to slavlje posebej izvežbal in pod spretnim vodstvom priznanega mojstra g. Renjerja dovršeno, umetniško prepeval. Kar smo napravili iz ljubečih potrebe, je gotovo tudi g. novomašnik sprejel z ljubečim smreem. Veseli smo, če smo ga vzradostili na najpomembnejši dan njegovega življenja in mu želimo, naj ga nebeški blagoslov spremlja na trnjevi poti, katero je nastopil.

Podgorce

Kozanci, ki bivajo na tej strani meje in najbrže tudi oni, ki bivajo tam preko, se toplo zahvaljujejo Podgorcem za ves trud in naklonjenost, ki so jo izkazali njihovemu rojaku g. novomašniku Antonu Prinčiču ob priliki nove maše, ki jo je pel v njihovi sredi. Podgorci! S svojim prisrčnim nastopom niste razveselili samo g. novomašnika, ampak tudi nas. Bog naj vam obilno plača vaš trud in vaše delo!

Kozanci

Nova zbirka pesmi

Te dni je izšla v Gorici nova zbirka pesmi. Naš priznani pesnik Venceslav Sejavce je izdal novo, drobno knjižico lirčnih pesmi pod naslovom »Bežni oblaki«. Knjižico toplo priporočamo. Naročila se v Kat. knjigarni v Gorici.

Najemniki polovičarji

De Gasperijeva arbitražna sodba v zadevi delitve kmetskih pridelkov med gospodarji in najemniki polovičarji ostane v veljavi tudi za tekoče agrarno leto. Gospodar in najemnik dobita vsak polovico pridelkov, od tega pa odstopita vsak 3% za obnovo kmetije.

Brezposelni se morajo spet vpisati

Vlada je odredila, da se morajo obnoviti vsi vpisi v seznam brezposelnih pri Uradu za delo. S 15. t. m. je postala neveljavna izkaznica o brezposelnosti, ki so jo prizadeti do sedaj imeli.

Brezposelne bodo razdelili v sledeče štiri vrste: že zaposleni, ki iščejo stalno poklicno delo; ženske, ki niso bile nikoli zaposlene v industriji in trgovini in ki bi rade dobile tako delo; pod 27 let stari, ki niso še imeli dela ali vajenci, odpušteni iz vojske, brez kvalifikacije, in končno pravi in resnični brezposelni, ki se navadno preživljajo z zaslužkom od dela, ki pa so sedaj ostali brez njega.

Namen tega uvrščenja je, da dobi vsak delavec svoje poklicno delo, da se prepriči zaposlenost neizurjenih žensk v industriji in trgovini ter omogoči njih hišno delo, da se zaposlijo vajenci in tisti, ki nimajo kvalificiranega poklica in da dobijo delo resnični in pravi brezposelni.

V vsej goriški pokrajini je okoli 13 tisoč brezposelnih, osem tisoč pet sto pa jih prejema tozadevno podporo. Koliko jih je, ki nimajo potrebe, a imajo delo in dober zaslužek, medtem ko mnogo drugih, res potrebnih nima niti dela, niti podpore!

Brezposelni, ki so že bili vpisani v goriški občini naj se javijo za ponovni vpis v šolskih prostorih »Favetti« v via Roma od 8. do 12. ure predpoldne. S seboj morajo imeti dosedanje izkaznice brezposelnosti, osebno izkaznico, in če jih imajo, tudi sledeče dokumente: pokojninsko knjižico, potrdilo, da so bili partizani, bojnikoviki, da so vojne sirote ali vdove, govorniki iz vojne, begunci iz Juljske krajine, Dalmačije itd.; potrdilo, da so v potrebi, kakor: družinski list, ubožno knjižico, knjižico občinskega pomožnega urada (Ente Comunale Assistenza); vsako spričevalo o delavni sposobnosti in možnosti in izvežbanosti in posebni stroki.

sistena); vsako spričevalo o delavni sposobnosti in možnosti in izvežbanosti in posebni stroki.

V šoli »Favetti« naj se predstavi po sledečem redu: črke A-B 15. julija, C 16., D. E. F. 17., G. H. I. J. 19., K. L. 20., M 21., N. O. 22., P 23., Q. R. S. 24., T. U. 26., V. Z. 27. in X. W. 28. julija. Zamudniki se lahko vpišejo naknadno pri Uradu za delo.

Tisti, ki spadajo pod tržaški (Monfalcone) okraj se vpišejo pri Uradu za delo v Tržiču, via Friuli 10; za Gradiško posluje tamošnji urad za delo v via Giustiniani 2, za Krmin v uradu za delo, via Dante 6 in za Gradež v uradu za delo v via Marina 8.

Koroške novice

Danes meni, jutri tebi

Kot strela z jasnega je udarila med naše OFarje vest o odklonilnem stališču Moskve in ostalih PK sveta napram maršalu Titu. Še v predzadnji številki »Slovenskega vestnika« z velikimi naslovi tiskani slavošpevi »maršalu Titu« so čez noč izginili in na mesto njih so se pojavili nedolžni naslovi in pod njimi članki, ki gotovo niso vredni »Vestnikov« borbenih linij. Koroški OF je zastala kri v žilah. Organ koroške KP se sicer tudi ni takoj znešel, potem je pa le uvidel, da je treba nastopiti solidarno s Kominformom in je tako nekako »uradno« obsodil Titovo delovanje. »Vestnik« pa, ki je v veliko težjem položaju, se je odločil za edino pametno pot molka, da bi tako čimdalje držal svoje bralce v nevednosti in jim potem po navodilih tistega, od katerega je odvisen, natrobil nekaj besedi. Upamo, da bomo na ta način enkrat le izvedeli, kdo stoji za koroško OF. — samo KP, ali pa morda dejanska Tito, ki mu je danes dragocen vsak, še tako neznan pristav. Trenutna propaganda OF bi skoro dala sklepati na poslednje, kajti OFarji se navdušeni nad Titovim delom in »pripravljeni« pomagati mu v borbi proti Moskvi. Med njimi se bo gotovo zopet najbolj izkazal g. Mirt Zwitter, ki se je že med zadnjo vojno tako hrabro boril »proti krivici in nasilju«. Čudimo se le temu, da še »Slovenski vestnik« ni sklical toliko priljubljene tiskovne konference na Dunaju in pod okriljem sovjetske zasedbene oblasti obsodil obnašanja Moskve. Morda bo imel prihodnjo tiskovno konferenco res v Ljubljani, kjer se bo v novi situaciji gotovo bolje počutil kot na Dunaju.

Demokratični Korošci razvoj v KP in OF budno opazujemo. Ze dalj časa se med našo OF čuti potreba po neki »reorganizaciji« organizacije in po novi metodi dela, ki naj bi imela med ljudmi več uspeha kot dosedanja. Radovedni smo, če bo do tega dejanskega res prišlo in če, v kaki smeri; za ali proti Moskvi.

Se do nedavnega so bili tisti partizanski boreci, ki so se borili proti nasilju a istočasno odklanjali diktaturo KP ožigosani kot fašisti, danes pa je že tako daleč, da je postal celo Tito reakcionar. Danes meni — jutri tebi. Kaj, g. Zwitter?!

—vrc.

»V ostalem pa menim, da je treba vse diktature razrušiti.«

Cato Democraticus

Prispevki za tiskovni sklad »Demokracije«

Nekaj fantov iz Jugoslavije v priznanje uvodnika o Kominformu 200; v spomin dr. Čoku darujejo Barkovljani 1000; neki delavci iz Barkovlji 500 lir.

Iskrečna hvala!

Odgovorni urednik: Janko Simčič
Tiska tiskarna Budin v Gorici